

Mihaela Braut Filipović*

Izvorni znanstveni rad
UDK 347.751:341.241.8(510:497.5)
DOI: <https://doi.org/10.25234/pv/30267>
Rad primljen: 7. ožujka 2024.
Rad prihvaćen: 24. rujna 2024.

VALJANOST UGOVORA O KUPOPRODAJI ROBE – KARAKTERISTIKE KINESKOG PRAVA

Sažetak: U radu je dan prikaz razvoja kineskog ugovornog prava koje je od 80-ih godina 20. stoljeća do danas doživjelo snažne legislativne promjene, a kulminiralo je usvajanjem Civil Code of China 2020. godine. Iako se legislativni uzori hrvatskog i kineskog zakonodavca u velikoj mjeri preklapaju, u radu se analizira sadržaj li kinesko pravo neka specifična rješenja, posebice pod utjecajem idejnih filozofija, konfucijanizma i komunizma, koje prevladavaju u kineskoj kulturi i pravnom uređenju. Cilj rada je ispitati specifičnosti pri sklapanju ugovora o kupoprodaji robe između hrvatskih i kineskih trgovaca. Prvo istraživačko pitanje odnosi se na primjenu Konvencije UN-a o Međunarodnoj prodaji robe te izazovima koji se pri tomu javljaju pred kineskim sudovima. Drugo istraživačko pitanje bavi se pravnim izazovima valjanosti ugovora kada je za to pitanje mjerodavno kinesko pravo. Autor identificira dva ključna izazova valjanosti ugovora prema kineskomu pravu, a to su pitanje forme i sadržaja ugovora te posebice pitanje opsega primjene načela autonomije strana. Predlažu se ugovorna rješenja kojima se mogu izbjeći neka dvojbena tumačenja pred kineskim sudovima. Zaključno, doprinosi se razumijevanju konteksta kineskog trgovačkog ugovornog prava i pravnog okvira čime se doprinosi legitimnim očekivanjima stranke i kvaliteti izrade ugovora o kupoprodaji robe koji se sklapa s kineskim trgovcima.

Ključne riječi: kinesko ugovorno pravo, Bečka konvencija, stranačka autonomija, valjanost ugovora

1. UVOD

Neupitna je važnost trgovine za razvoj pravnog i ekonomskog sustava svake države. Kada se trgovina odvija između trgovaca koji dolaze iz različitih pravnih sustava, a još k tome i različitih kultura, pravnici se susreću sa specifičnim izazovima. U tu grupu svakako spada i tr-

* Dr. sc. Mihaela Braut Filipović, izvanredna profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Hahlić 6, 51000 Rijeka. E-adresa: mihaelabf@uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2476-545X>.

govina, odnosno trgovački ugovori o kupoprodaji robe sklopljeni između hrvatskih i kineskih trgovaca. S obzirom na to da je trgovina između Republike Hrvatske (dalje u tekstu: RH) i Narodne Republike Kine (dalje u tekstu: Kina), kao i između Kine i Europske unije (dalje u tekstu: EU) u neprekidnom porastu, smatramo da je od velike važnosti raspraviti pravne temelje tih trgovačkih transakcija. U fokusu ovog članka ugovori su o kupoprodaji robe, koji su ujedno i najčešći trgovački ugovori, a koji su sklopljeni između hrvatskih i kineskih trgovaca. RH i Kina potpisnice su Konvencije Ujedinjenih naroda o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe (dalje u tekstu: CISG) donesene 1980. godine.¹ Cilj ovog članka je ispitati primjenu CISG-a na trgovačke ugovore o kupoprodaji između hrvatskih i kineskih trgovaca. Posebice će se analizirati primjena CISG-a i specifični izazovi koji se pri tome javljaju pred kineskim sudovima. Nadalje, s obzirom na to da CISG ne uređuje sva pitanja iz ugovora o kupoprodaji, kao što je valjanost ugovora, u ovome će se radu analizirati specifični izazovi valjanosti ugovora u slučaju kada se primjenjuje kinesko pravo. Posebice će se raspraviti specifičnosti kineskog shvaćanja načela autonomije stranaka pri sklapanju ugovora, što autorica smatra da donosi ključnu ocjenu *de lege lata* kineskog ugovornog prava iz perspektive europskog pravnog kruga.

2. UKRATKO O RAZVOJU MODERNOG KINESKOG UGOVORNOG PRAVA

Unatoč iznimno dugoj povijesti i kulturi, ugovorno pravo nije imalo značajnu ulogu u razvoju kineske kulture. Kinesko pravo, pa tako i ugovorno, primarno je počivalo na filozofijama koje su imale najveći učinak na kinesku kulturu, a kada govorimo o pravu, to je svakako konfucijanizam.² I danas uloga prava, kao i pravnik i sudaca, nije na istoj razini kao u zapadnim zemljama. Ističu se izazovi nedovoljne izobrazbe pravnik, ovisnosti sudaca o izvršnoj vlasti, sporo rješavanje sporova pred sudovima i drugo.³ Razlike između Kine i zapadnih zemalja svakako potječu iz velikih razlika u kulturi. No, u zadnjih 40-ak godina bilježe se znatni naponi kineskog zakonodavca kako bi kinesko ugovorno pravo sadržavalo pravna rješenja koja podupiru međunarodnu trgovinu.

Prvi građanski zakonik u Kini, pod nazivom *Civil Law of the Republic of China*,⁴ usvojen je tek 1930. godine.⁵ Isti nije bio dugo u primjeni, primarno zbog velikih političkih promjena. Nakon osnivanja NR Kine, u razdoblju nakon 1978. godine kada je započeta ekonomska reforma kojoj je cilj bio prijelaz od planske na tržišno orijentiranu ekonomiju, doneseno je više zakona

1 United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, Vienna, 11. travnja 1980.

2 Konfucijanizam je prije svega promovirao odanost obitelji, poštovanje predaka i starijih članova te se smatralo da postojanje samo prava bez opisanog morala ne bi bilo dovoljno. Ključni koncepti konfucijanizma su moral (Li), dobronamjernost (Ren) i pravednost (Yi). Za promišljanje o utjecaju konfucijanizma na razvoj kineskog prava vidi Chenglin Liu, 'Confucius and the Chinese Legal Tradition' (2020) 28 (3) Michigan State International Law Review 477–533.

3 Patricia Pattison i Daniel Herron, 'The Mountains are High and the Emperor is far away: Sanctity of Contract in China' (2003) 40 American Business Law Journal 459–510, 504.

4 U tekstu će se za nazive kineskih zakona koristiti engleski prijevodi.

5 Uputno je postojanje građanskog prava u Kini prije 1911. godine. Chinese Contract Law (The Open University of Hong Kong, 2009). Dostupno: <https://www.opentextbooks.org.hk/system/files/export/11/11558/pdf/Chinese_Contract_Law_11558.pdf> pristupljeno 9. listopada 2023.

kojima se uređivalo ugovorno pravo Kine. U idućih 40-ak godina nastupile su značajne reforme kineskog ugovornog prava koje ćemo radi daljnje analize podijeliti u tri dijela.

2.1. RAZDOBLJE OD 1987. DO 1998. GODINE

Godine 1987. usvojen je zakon pod nazivom *General Principles of the Civil Law* (dalje u tekstu: GPCL)⁶ koji je uređivao opća ugovorna načela koja se primjenjuju na građanskopravne i trgovačke ugovore te koji je u trenutku donošenja imao ulogu kodificiranog građanskog zakonika. GPCL je bio na snazi sve do najnovije kodifikacije građanskog prava koja je stupila na snagu 1. siječnja 2021. godine (o kojoj će poslije biti više rečeno).

Uz GPCL, bila su donesena i tri *lex specialis* odvojena zakona koja su uređivala različite tipove ugovora.⁷ Prvi je bio *Economic contract law* (dalje u tekstu: ECL) iz 1981. godine,⁸ koji je pod definicijom „ekonomskog ugovora“ obuhvaćao i ugovor o kupoprodaji robe.⁹ Drugi je bio *Foreign Economic Contract Law* (dalje u tekstu: FECL) iz 1985. godine.¹⁰ Oba zakona primjenjivala su se na ugovor o kupoprodaji. Glavna razlika jest što se ECL primjenjivao isključivo na domaće ugovore i to samo na ugovore sklopljene između pravnih osoba, a FECL se primjenjivao samo na međunarodne ugovore između pravnih i/ili fizičkih osoba.¹¹ Treći zakon je bio *Technology Contract Law* (dalje u tekstu: TCL) iz 1987. godine,¹² koji je uređivao transfer tehnologije između kineskih stranaka. Međutim, ova tri zakona bila su kritizirana jer je svaki imao ograničenu primjenu, a međusobno nisu bila dovoljno usklađena niti u poimanju temeljnih načela ugovornog prava niti nomotehnički, što je dovodilo do kontradiktornih rješenja i nejasnoća u primjeni.¹³

6 General Principles of the Civil Law of the People's Republic of China (Zhonghua Renmin Gongheguo Minfa Tongze), usvojen 12. travnja 1986., a stupio na snagu 1. siječnja 1987. godine. Dostupno: <http://www.npc.gov.cn/zgrdw/englishnpc/Law/2007-12/12/content_1383941.htm> pristupljeno 15. siječnja 2024.

7 Za pregled vidi Feng Chen, 'The New Era of Chinese Contract Law: History, Development and a Comparative Analysis' (2001) 27 (1) Brooklyn Journal of International Law 153–191, 156.

8 Economic Contract Law of the People's Republic of China (Zhonghua Renmin Gongheguo Jingji Hetong Fa), usvojen 13. prosinca 1981., a stupio na snagu 1. srpnja 1982. godine. Dostupno: <<http://www.lawinfochina.com/display.aspx?lib=law&id=18&CGid=>> pristupljeno 15. siječnja 2024.

9 Tako i Chen (n 7) 158.

10 Foreign Economic Contract Law of the People's Republic of China (Zhonghua Renmin Gongheguo Shewai Jingji Hetong Fa) usvojeno 1. ožujka 1985. godine, a stupila na snagu 1. srpnja 1985. godine. Dostupno: <<http://english.mofcom.gov.cn/article/policyrelease/Businessregulations/201303/20130300045871.shtml>> pristupljeno 15. siječnja 2024.

11 Andrew Armfelt, 'Foreign Economic Contract Law of the People's Republic of China' (1987) 36 (1) The International and Comparative Law Quarterly 151–156, 152. FECL je u članku 6. uređivao da u slučaju različitih rješenja kineskih zakona i međunarodnih konvencija kojih je Kina potpisnica, prednost će imati rješenja međunarodne konvencije, osim ako je Kina stavila rezervu na njezinu primjenu. Time je već i FECL jasno dao prednost primjeni CISG-a ako je bila riječ o međunarodnoj kupoprodaji robe na koju se primjenjuje CISG.

12 Technology Contract Law of the People's Republic of China (Zhonghua Renmin Gongheguo Jishu Hetong Fa) usvojeno 23. lipnja 1987. godine, a stupila na snagu 1. studenoga 1987. godine. Dostupno: <http://gr.china-embassy.gov.cn/eng/kxjs/kjfg/200408/t20040803_3367274.htm> pristupljeno 15. siječnja 2024.

13 Tako Chen (n 7) 168. Vidi i John S. Mo, 'The Code of Contract Law of the People's Republic of China and the Vienna Sales Convention' (1999) 15 (1) American University International Law Review 209–270, 211.

2.2. RAZDOBLJE OD 1999. DO 2020. GODINE

Nova kodifikacija kineskog ugovornog prava, *Contract Law of the People's Republic of China* (dalje u tekstu: CCL), uslijedila je 1999. godine.¹⁴ Njezinim donošenjem opozvani su ECL, FECL i TCL. No, GPCL je i dalje ostao na snazi kao opći dio ugovornog prava. Pred kraj ovog razdoblja, donesena su i opća građanskopravna načela, točnije, *General Rules of the Civil Law of the People's Republic of China* (dalje u tekstu: General Rules),¹⁵ koja su stupila na snagu 1. listopada 2017. godine. Bio je to korak prema kodifikaciji građanskog prava koja je i uslijedila 2020. godine, čime su ujedno GPCL i General Rules ukinuta i inkorporirana u kodificirani zakonik o kojemu će poslije biti više rečeno.

Kao vodeći motiv za donošenje CCL-a ističe se pomak Kine prema tržišno orijentiranoj ekonomiji i ulazak u WTO,¹⁶ kojom je i postala članicom 2001. godine.¹⁷ Iznimno je značajno što su pri njezinu donošenju vodeći legislativni uzori bili CISG, UNIDROIT Načela međunarodnih trgovačkih ugovora,¹⁸ Načela europskog ugovornog prava (PECL)¹⁹ te francuski i njemački građanski zakonici. Kinesko ugovorno pravo pod CCL-om slijedi tradiciju europskog kontinentalnog prava,²⁰ a ne sustav presedana kao u *common law* zemljama.²¹

CCL je podijeljen u dva dijela, na opća načela i na poseban dio koji uređuje određene nominantne (tipične) ugovore, uključujući i ugovor o kupoprodaji.²² Tako je čl. 2. CCL-a ukinuo ograničenja za fizičke osobe, koje otada mogu sklapati domaće i međunarodne ugovore o kupoprodaji. Ugovor o kupoprodaji definiran je kao „ugovor u kojem prodavatelj predaje svoje vlasništvo nad predmetnom stvari kupcu a kupac za to plaća cijenu“²³ Ovim definicijama kinesko pravo priključilo se modernom poimanju ugovora o kupoprodaji.

14 Contract Law of the People's Republic of China (Zhonghua Renmin Gongheguo Fagui Huibian), usvojeno 15. ožujka 1999., a stupila na snagu 1. listopada 1999. godine. <http://www.npc.gov.cn/zgrdw/englishnpc/Law/2007-12/11/content_1383564.htm> pristupljeno 15. siječnja 2024.

15 Usvojen 15. ožujka 2017. godine, a stupio na snagu 1. listopada 2017. godine. Dostupno: <http://www.npc.gov.cn/englishnpc/lawsoftheprc/202001/t20200103_384040.html> pristupljeno 15. siječnja 2024.

16 Zhong Jianhua i Yu Guanghua, 'China's Uniform Contract Law: Progress and Problems' (1999) 17 Pacific Basin Law Journal 1–31, 2.

17 China and the WTO (World Trade Organization). Dostupno: <https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/china_e.htm#:~:text=China%20has%20been%20a%20member%20of%20WTO%20since%202011%20December%202001> pristupljeno 15. prosinca 2023.

18 International Institute for the Unification of Private Law (UNIDROIT), Unidroit Principles of International Commercial Contracts, Rome, 2016. UNIDROIT Načela u prvome izdanju donesena su 1994, nakon čega su još uslijedila tri: 2004., 2010. i posljednja, koja su trenutačno na snazi, 2016. godine. (u daljnjem tekstu: UNIDROIT Načela).

19 Načela europskog ugovornog prava (Principles of European Contract Law). Dostupno: <https://www.trans-lex.org/400200/_/pecl/> pristupljeno 15. prosinca 2023.

20 Mo (n 13) 211. Prije CCL-a, bilježe se znatne razlike u poimanju ugovora između kineskog i europskog kontinentalnog prava. Kao vodeći primjer u literaturi navodi se način sklapanja ugovora. Tako prema *civil law*-u sklapanje ugovora nakon vođenih pregovora predstavlja konačan dogovor između stranaka, što je svaka stranka dužna poštovati (*pacta sunt servanda*). Međutim, prema kineskoj ugovornoj tradiciji prije CCL-a, sklapanje ugovora smatralo se tek početkom pregovora za daljnji ugovorni odnos između stranaka, a ne kao konačni dogovor između stranaka, što je dovelo do mnogih nesporazuma, a u konačnici do neizvršivosti tako sklopljenih ugovora. Vidi Pattison i Herron (n 3) 470.

21 Tako Amy Lee Rosen, 'Chinese Contract Formation: The Roles of Confucianism, Communism, and International Influences' (2013) 20 (2) University of Miami International and Comparative Law Review 189–228, 190. Vidi još i Larry A. DiMatteo, 'Rule of Law in China: The Confrontation of Formal Law with Cultural Norms' (2018) 51 (2) Cornell International Law Journal 391–444, 395.

22 CCL, čl. 130.–175.

23 CCL, čl. 130.

Otvorenim je bilo pitanje istovremene primjene CCL-a i GPCL-a. Članak 123. CCL-a predviđao je problematično rješenje prema kojemu u slučaju da su odredbe CCL-a u sukobu s odredbama nekog drugog zakona, primjenjivat će se odredbe tog drugog zakona.²⁴ Drugim riječima, u slučaju sukoba rješenja između CCL-a i GPCL-a, prevladat će GPCL. Takvo je tumačenje bilo problematično zbog najmanje dvaju razloga: stranke neće primjenjivati modernija rješenja ugovornog prava usvojena u CCL-u, a time je ujedno i odstupljeno od načela *lex posterior derogat lex priori*.²⁵

No, kineski zakonodavac nije više intervenirao u postojeće zakonodavne akte jer je u pripremi bila velika kodifikacija građanskog prava koja je obuhvatila i ugovorno pravo, pa je tako nakon 20 godina primjene, CCL napušten; u nastavku ćemo analizirati postojeće rješenje.

2.3. RAZDOBLJE NAKON 2020. GODINE

Najnovija kodifikacija građanskog prava, Civil Code of China (dalje u tekstu: CCC),²⁶ usvojena je u svibnju 2020. godine, a stupila je na snagu 1. siječnja 2021. godine. CCC je podijeljen na sedam knjiga, a ugovorno pravo uređeno je trećom knjigom koja je ujedno i najveća u CCC-u (na nju se odnosi cca 40 % odredbi CCC-a). Njome su uređeni građanskopravni i trgovački ugovori.²⁷ Novo ugovorno pravo Kine donosi i neke značajne promjene u odnosu na CCL. Usvojena rješenja i dalje se temelje na međunarodnim izvorima kao što su CISG, UNIDROIT načela, PECL, na nacionalnim pravima zapadnoeuropskih zemalja kao što je to činio i CCL. No, možda je najveća promjena što CCC sadrži i rješenja koja su se razvila u kineskoj praksi primjene CCL-a²⁸ i daljnjeg razvoja prava kojemu je možda i najviše pridonio Vrhovni narodni sud Kine usvajanjem obvezujućih smjernica i vodećih slučajeva kojima su se tumačili pojedini aspekti ugovornog prava, a čiji su stavovi tada postajali obvezujućima za druge kineske sudove.²⁹ Među ostalim, CCC je sada priznao i izrijekom riješio institut promijenjenih okolnosti, predugovor i drugo.³⁰ No, CCC je unio i neke novine koje njegovi zakonodavni uzori nemaju, u čemu se najviše ističe tzv. "green rule", gdje se kao jedno od temeljnih načela građanskog prava uvodi obveza djelovanja na način kojime se potiče očuvanje resursa i zaštita ekologije.³¹ To se

24 CCL, čl. 123 "Where other laws provide otherwise in respect of a contract, such provisions shall prevail".

25 Tako Jianhua i Guanghua (n 16) 23.

26 Civil code of People's Republic Of China (Zhonghua Renmin Gongheguo Minfadian), usvojen 28. svibnja 2020. Dostupno: <<https://www.chinajusticeobserver.com/law/topics/civil-code>> pristupljeno 5. veljače 2024.

27 Mo Zhang, 'Striking the Balance between Contractual Rights and Obligations: Restructured Contract Law in the Newly Enacted Chinese Civil Code' (2021) 5 (1) International&Comparative Law Review 81–160, 83.

28 Dakle, kineska praksa nakon primjene CCL-a kodificirana je u novome CCC-u. Vidi Lei Chen, 'Continuity and change: some reflections on the Chinese Civil Code' (2021) 29 (2) Asia Pacific Law Review 287–305, 289.

29 Bing Ling, 'The New Contract Law in the Chinese Civil Code' (2020) 8(3) The Chinese Journal of Comparative Law 558–634, 559.

30 Vidi pregled u Yanying Li i Guang Yang, 'Chinese Civil Code and Uniform Commercial Law' (2021) 4 Zeitschrift Für Internationales Wirtschaftsrecht 154–159.

31 CCC, čl. 9: "When conducting a civil activity, a person of the civil law shall act in a manner that facilitates conservation of resources and protection of the ecological environment." O ovoj novini vidi pregledno u Jun Zheng, 'Integration of Public and Private Law in the New Era – The Green Principle of the Chinese Civil Code' (2022) 19 (7) US-China Law Review 281–299.

načelo poslije razrađuje kroz ugovorno pravo.³² Smatramo da je svakako riječ o novini koja može u znatnoj mjeri utjecati na ugovorno pravo te da se može čak otvoriti rasprava može li "green rule" postati dio pravnog standarda pažnje kojom su ugovorne stranke dužne ispunjavati svoje ugovorne obveze.

Ističe se i važnost načela dobre vjere u kineskome pravu, koje uz to što je prepoznato kao jedno od općih načela,³³ neki autori smatraju da je preraslo u tzv. metanačelo na koje se poziva u sudskoj praksi i tumačenju svih faza ugovora, od pregovora do izvršenja ugovornih obveza.³⁴ Iznimno važno mjesto načela dobre vjere u kineskome ugovornome pravu povezuje se s utjecajem konfucijanizma u čijem se središtu nalazi moral čovjeka.³⁵ Takva prihvaćenost načela dobre vjere može se razlikovati od shvaćanja zapadnog svijeta, a posebice s gledišta pravnik a iz *common law* pravnog kruga.

Nadalje, iako je CCC kratko u primjeni, neki kineski autori uputili su kritiku na samu strukturu treće knjige CCC-a koja uređuje ugovorno pravo. Najveća zamjerka je što u okviru ugovornog prava nisu predviđena opća ugovorna načela, već je to prepušteno prvoj knjizi CCC-a koja sadrži opća načela građanskog prava, a koja bi ujedno trebala poslužiti i kao opća načela ugovornog prava.³⁶

Paralelno s prikazanim razvojem ugovornog prava, kineski je zakonodavac pristupio izradi i niza drugih građanskopravnih zakonika. Ističe se da je taj iznimno veliki napor učinjen i kako bi se usvojilo i provelo načelo vladavine prava, koje se u sferi ugovornog prava, među ostalim, očituje u unaprjeđenju izvršivosti ugovornih obveza, posebice u odnosima s međunarodnim elementom.³⁷ Pri tome kineski zakonodavac naglašava da CCC promovira vladavinu prava uz elemente socijalizma s kineskim karakteristikama te koji podržava temeljne socijalističke vrijednosti.³⁸ Ovakav pristup vladavini prava u biti najavljuje da cijelo građansko pravo Kine može opravdano imati neke specifičnosti prema kojima se razlikuje od zapadnih legislativnih uzora.³⁹ Te se specifičnosti očituju i u ugovornome pravu.

U nastavku će se ispitati primjenu CISG-a na trgovačke ugovore o kupoprodaji između hrvatskih i kineskih trgovaca te specifične izazove koji se javljaju u primjeni CISG-a pred kineskim sudovima. Nadalje, s obzirom na to da CISG ne uređuje sva pitanja iz ugovora o kupopro-

32 CCC, čl. 509. predviđa da će stranke u izvršenju ugovora izbjegavati besmisleno trošenje prirodnih resursa i onečišćenje okoliša. CCC, čl. 619. pak uvodi obvezu stranaka i da pri pakiranju robe koja je predmet ugovora o kupoprodaji vode računa o zaštititi okoliša.

33 CCL, čl. 6.; GPCL, čl. 4.; CCC, čl. 7.

34 Tako DiMatteo (n 21) 428.

35 Chunlin Leonhard, 'A Legal Chameleon: An Examination of the Doctrine of Good Faith in Chinese and American Contract Law' (2010) 25(2) Connecticut Journal of International Law 305–330, 326.

36 Ling (n 29) 562.

37 Pattison i Herron (n 3) 461. No, u praksi se ipak i dalje javljaju brojni problemi jer tradicionalno kinesko pravno shvaćanje, koje prije svega počiva na filozofijama kao što je konfucijanizam, nije moguće u potpunosti promijeniti u tako kratkom roku od donošenja CCL-a.

38 CCC, čl. 1.: "This Law is formulated in accordance with the Constitution of the People's Republic of China for the purposes of protecting the lawful rights and interests of the persons of the civil law, regulating civil-law relations, maintaining social and economic order, meet the needs for developing socialism with Chinese characteristics, and carrying forward the core socialist values."

39 Vidi u DiMatteo (n 21) 402.

daji, kao što je valjanost ugovora, analizirat će se specifični izazovi valjanosti ugovora u slučaju kada se primjenjuje kinesko pravo.

3. IZAZOVI U PRIMJENI CISG-A NA TRGOVAČKE UGOVORE O KUPOPRODAJI ROBE U KINESKOJ PRAKSI

S obzirom na 40 godina primjene i 97 država potpisnica,⁴⁰ CISG se smatra najuspješnijom unifikacijom međunarodnog trgovačkog prava.⁴¹ CISG se primjenjuje na ugovor o kupoprodaji robe s međunarodnim elementom.⁴² Iako CISG ne pokriva sve trgovačke ugovore, s obzirom na to da je CISG usvojen u iznimno velikom broju država te što uređuje najčešći trgovački ugovor – kupoprodaju, neosporan je njegov velik utjecaj na razvoj i tumačenje trgovačkog prava općenito.⁴³ Tako se smatra da je CISG imao utjecaj i na razvoj hrvatskog ugovornog prava,⁴⁴ a posebice se ističe njegov značaj pri stvaranju modernog kineskog trgovačkog prava.⁴⁵

CISG je prema svojoj pravnoj naravi konvencija, što znači da se primjenjuje u državama koje su je usvojile i ratificirale. Smatra se da se CISG u Republici Hrvatskoj primjenjuje još od 1991. godine.⁴⁶ Kina je jedna od originalnih potpisnica CISG-a i primjenjuje ga od 1. siječnja 1988. godine.

Polje primjene CISG-a uređeno je u članku 1. CISG-a, koji kao osnovno pravilo postavlja da će se primjenjivati na ugovore o kupoprodaji robe koji su sklopljeni između stranaka koje imaju mjesto poslovanja u različitim državama i to pod a) kada su te države ugovornice ili b) kada pravila međunarodnog privatnog prava upućuju na primjenu prava jedne države ugovornice. Primijenimo li pravilo iz čl. 1. (1) (a) CISG-a na ugovor o kupoprodaji robe koji su sklopili trgovci koji mjesto poslovanja imaju u RH i u Kini, odnosno hrvatski i kineski trgovac, to bi značilo da će se CISG primjenjivati na njihov ugovor. Danas se smatra da se CISG mahom i primjenjuje kroz čl. 1. (1) (a). CISG-a zbog tako velikog broja država koje su je usvojile i ratifi-

40 Status: United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (United Nations Commission On International Trade Law). Dostupno: <https://uncitral.un.org/en/texts/salegoods/conventions/sale_of_goods/cisg/status> pristupljeno 3. listopada 2023.

41 Ingeborg Schwenzer i Pascal Hachem, 'The CISG – Successes and Pitfalls' (2009) 57 (2) *The American Journal of Comparative Law* 457–478.

42 Detaljnije vidi u Peter Schlechtriem, 'Requirements of Application and Sphere of Applicability of the CISG' (2005) 36 *Victoria University of Wellington Law Review* 781–794, 782. O izuzetku primjene CISG-a na određenu robu vidi CISG, čl. 2.

43 Ovo je mišljenje potvrđeno od strane brojnih autora, primjerice tako Michael J. Bonell, 'The CISG, European Contract Law and the Development of a World Contract Law' (2008) 56 (1) *The American Journal of Comparative Law* 1–28, 1. Franco Ferrari (eds), *The CISG and its Impact on National Legal Systems* (Sellier, 2008).

44 Vidi Ivan Tot, 'Poredbenopravni utjecaji na Zakon o obveznim odnosima' u I Tot i Z Slakoper (eds), *Hrvatsko obvezno pravo u poredbenopravnom kontekstu: Petnaest godina Zakona o obveznim odnosima* (Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu 2022), 65.

45 Xiao Yongping i Long Weidi, 'Selected Topics on the Application of the CISG in China' (2008) 20 (1) *Pace International Law Review* 61–104, 62.

46 Službeni list SFRJ, Međunarodni ugovori, br. 10/1984. Republika Hrvatska je postala potpisnica na temelju notifikacije o sukcesiji države prednice s danom 8. listopada 1991., a koja je naknadno objavljena u Narodnim novinama – Međunarodni ugovori, broj 15/1998.

cirale. U RH se bilježi porast primjene CISG-a u sudskoj praksi, i to na temelju članka 1. (1) (a) i članka 1. (1) (b). CISG-a.⁴⁷

Valja ukratko napomenuti da je Kina pri potpisivanju stavila dvije rezervacije na primjenu CISG-a. Prva se odnosila na zahtjev da ugovor o kupoprodaji mora biti sklopljen u pisanom obliku.⁴⁸ Međutim, tu je rezervaciju povukla 2013. godine.⁴⁹ To znači da će se CISG primjenjivati i na usmeno sklopljene ugovore o kupoprodaji robe između hrvatskog i kineskog trgovca.

Druga se rezervacija odnosi na članak 95. CISG-a, a tu je rezervu Kina zadržala do danas.⁵⁰ Opća ideja iza stavljanja ove rezerve jest da kada su ugovor o kupoprodaji robe sklopile stranke, od kojih jedna ima mjesto poslovanja u državi ugovornici CISG-a a druga u državi koja to nije, da se u tim slučajevima neće primjenjivati CISG. Točnije, sudovi države ugovornice CISG-a koje su stavile rezervu iz članka 95. CISG-a neće primjenjivati CISG u opisanom slučaju, bez obzira na to što bi pravila mjerodavnog privatnog prava upućivala na pravo države ugovornice CISG-a. Iako tumačenje rezerve iz članka 95. CISG-a nije uvijek jednoznačno, danas se smatra da je izgubilo na značenju zbog dvaju glavnih razloga.⁵¹ Kao prvo, rezervu iz čl. 95 CISG-a stavilo je svega sedam od 97 država ugovornica.⁵² Kao drugo, s obzirom na tako velik broj država ugovornica, do primjene CISG-a doći će na temelju članka 1.a CISG-a, odnosno kada obje stranke imaju mjesto poslovanja u državama ugovornicama. Primijenimo li opisano na ugovor o kupoprodaji sklopljen između hrvatskih i kineskih trgovaca, do primjene CISG-a uvijek bi trebalo doći na temelju čl. 1.a CISG-a, s obzirom na to da su obje države ugovornice.

Posebno valja ispitati mogu li stranke isključiti primjenu CISG-a. Odgovor je potvrđan. I sam CISG u čl. 6. izrijekom predviđa da stranke mogu isključiti primjenu cijelog CISG-a ili mogu derogirati ili izmijeniti pravni učinak bilo kojeg članka CISG-a.⁵³ Time je u CISG-u potvrđeno načelo autonomije stranaka kao jedno od temeljnih načela CISG-a.⁵⁴ Dakle, u ugovoru o kupoprodaji robe između hrvatskog i kineskog trgovca moguće je umetnuti klauzulu kojom se

47 Vidi Zvonimir Slakoper, *Pravo međunarodne kupoprodaje prema Konvenciji UN-a o međunarodnoj prodaji robe* (Narodne novine 2020), 14. No, primjena CISG-a je u RH pri početku naišla na određeni otpor, gdje stranke ili nisu bile ni svjesne da će se na njihov ugovorni odnos primjenjivati CISG ili su izrijekom isključivale primjenu CISG-a. Vidi Nina Tepeš, 'Isključenje primjene Konvencije Ujedinjenih naroda o ugovorima o međunarodnoj kupoprodaji robe' (2011) 50 (3) *Pravo u gospodarstvu* 758.–793., 761.

48 Riječ je o rezervaciji koju omogućuju CISG, čl. 12. i čl. 96. Osim Kine, tu su rezervaciju stavile i Argentina, Armenija, Bjelorusija, Čile, Demokratska Narodna Republika Koreja, Paragvaj, Ruska Federacija, Ukrajina i Vijetnam. O značenju te rezervacije vidi Opinion no. 15: Reservations under Articles 95 and 96 CISG (*CISG Advisory Council*, October 2013.), 16 i dalje. <<https://cisgac.com/opinions/cisgac-opinion-no1-copy-copy-4-copy-copy-copy-6/>> pristupljeno 10. listopada 2023. (u daljnjem tekstu: CISG Advisory Council Opinion no. 15).

49 Vidi o tome opširnije u Pan Zhen, 'China's Withdrawal of Article 96 of the CISG: A Roadmap for the United States and China to reconsider Withdrawing the Article 95 Reservation' (2016) 25 *University of Miami Business Law Review* 141.–167., 144.

50 Neki kineski autori kritiziraju ovakvo rješenje jer smatraju da je Kina ovu rezervaciju stavila samo kako bi potaknula korištenje tada važećeg FECL-a, a zadržavanje te rezervacije danas potiče korištenje CCC-a kada je riječ o međunarodnim trgovačkim ugovorima o kupoprodaji robe (koji ne ispunjavaju uvjete primjene iz čl. 1.a CISG-a. Vidi Qiao Liu i Xiang Ren, 'CISG in Chinese Courts: The Issue of Applicability' (2017) 65 (4) *The American Journal of Comparative Law* 873–918, 877.

51 Tako i CISG Advisory Council (n 48) 12.

52 Osim Kine, tu su rezervaciju usvojile i Armenija, Laoska Narodna Demokratska Republika, Sveti Vincent i Grenadini, Singapur, Slovačka i SAD. Specifičnost je da iako svaka država može staviti ovu rezervu, nju je moguće izjaviti samo do ratifikacije CISG-a, ne i poslije. Tako CISG Advisory Council (n 48) 8.

53 To je potvrđeno i u doktrini, vidi primjerice Aleksandar Goldštajn i Siniša Triva, *Međunarodna trgovačka arbitraža* (Informator, 1987.), 34.

54 Vidi UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, 2016. Dostupno: <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/cisg_digest_2016.pdf> pristupljeno 21. listopada 2023., 33 (u daljnjem tekstu: UNCITRAL Digest).

isključuje CISG od primjene na konkretan ugovor. Također, moguće je u ugovoru predvidjeti drukčija rješenja od onih iz CISG-a ili pak izričito isključiti iz primjene neke odredbe CISG-a.

Izdvajamo i još jednu moguću praksu, a to je da domaći pravnici svojim strankama savjetuju da kao mjerodavno pravo u ugovor o kupoprodaji robe s kineskim trgovcima umetnu hrvatsko pravo. Upravo takvo rješenje predlaže i Hrvatska gospodarska komora u Vodiču za poslovanje na kineskom tržištu iz 2020. godine.⁵⁵ Isto je moguće i *vice versa*, da kineski pravnici predlože umetanje klauzule prema kojoj je u slučaju spora mjerodavno kinesko pravo. Postavlja se pitanje jesu li time stranke neizravno isključile primjenu CISG-a?

Prevladavajući stav u teoriji jest da samo upućivanje na primjenu nacionalnog prava neke države ugovornice CISG-a nije dovoljno za tumačenje da su time stranke prešutno isključile primjenu CISG-a.⁵⁶ Pri tomu bi konačnu odluku o namjeri stranaka sud uvijek morao donositi primjenjujući čl. 8. CISG-a, odnosno primjenjujući subjektivnu i objektivnu metodu tumačenja o pravoj volji stranaka, uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja u slučajevima kada je primjena CISG-a sporna među strankama. No, za razliku od ovog uvriježenog stava, u kineskoj se praksi pojavio zabrinjavajući trend gdje su kineski sudovi donosili suprotan zaključak. Tako su u slučajevima kada su stranke odredile nacionalno pravo kao mjerodavno pravo u ugovoru, posebice ako je pri tomu bila riječ o kineskome pravu, sudovi primjenjivali samo odabrano nacionalno pravo.⁵⁷ Time se postizao pravni učinak prešutnog isključivanja CISG-a.⁵⁸ Ovakva praksa kineskih sudaca naišla je na kritiku te je Vrhovni narodni sud Kine u recentnom predmetu iz 2019. godine zauzeo suprotan stav.⁵⁹ U toj je presudi Vrhovni narodni sud Kine odredio da i kada stranke kao mjerodavno pravo odrede nacionalno pravo neke od država potpisnica CISG-a, primjenjivat će se CISG, a nacionalno pravo tek podredno kada neka pitanja nisu riješena CISG-om. Cilj je bio utjecati na kineske sudove glede dvojbenog tumačenja o isključenju CISG-a u slučajevima kada stranke kao mjerodavno pravo odrede neko nacionalno pravo.

55 Vodič za poslovanje na kineskom tržištu (*Hrvatska gospodarska komora*, srpanj 2020.), 21. Dostupno: <<https://www.hgk.hr/documents/vodic-za-izvoz-i-poslovanje-na-trzistu-nr-kine5f1839728f8ab.pdf>> pristupljeno 11. listopada 2023. Predloženo je da se predvidi da će u slučaju spora biti nadležno Stalno arbitražno sudište pri HGK-u uz primjenu hrvatskog prava, a ako kineska strana inzistira na svojem sudištu, bilo bi onda korisno inzistirati na međunarodnom nadležnom tijelu kao što je ICC International Court of Arbitration u Parizu.

56 Opinion No. 16: Exclusion of the CISG under Article 6 (*CISG Advisory Council*, 30 May 2014.). Dostupno: <https://cisg-online.org/files/ac_op/CISG_Advisory_Council_Opinion_No_16.pdf> pristupljeno 1. veljače 2024. Vidi primjerice Peter Schlechtriem i Petra Butler, *UN Law on International Sales* (Springer 2009) 19; Ingeborg Schwenzer (ed), *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)* (3. izdanje, Oxford University Press, 2010) 109.

57 Tako Liu i Ren (n 50) 908.; Tako Yongping i Weidi (n 45) 77.

58 Valja napomenuti da su i u hrvatskoj sudskoj praksi zauzimani stavovi koji dovode u pitanje primjenu CISG-a u slučajevima kada su stranke izabrale mjerodavno nacionalno pravo neke od država ugovornice CISG-a. Tako Tepeš navodi primjer presude II Rev-61/99-2 VSRH (12. ožujka 2003.). Sud je naveo: „U konkretnom slučaju ako stranke nisu ugovorile mjerodavno pravo, jer je u pitanju spor iz ugovora o međunarodnoj prodaji robe – po stajalištu ovog Vrhovnog suda, trebalo bi spor razriješiti primjenom odgovarajućih odredbi Konvencije Ujedinjenih naroda o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe (...)”. Iako je ovakav izričaj nespretno ostavio prostor neprimjeni CISG-a kada su stranke izabrale mjerodavno pravo, sudovi su u kasnijim presudama ipak zauzeli ispravniji stav prema kojemu sam izbor nacionalnog mjerodavnog prava neće ujedno značiti i isključenje CISG-a, osim u slučaju kada bi stranke predvidjele da će izabrano pravo biti „isključivo” mjerodavno u slučaju spora. Tepeš izražava zabrinutost i takvim izričajem jer ostavlja prostor dvojbenom tumačenju što to znači da će neko mjerodavno pravo biti „isključivo primjenjivo”, odnosno treba li to tumačiti kao izričito isključenje CISG-a ili ne. Vidi Tepeš (n 47) 776. i dalje. Stoga se može zaključiti da je i s aspekta hrvatskog prava te mogućeg dvojbenog tumačenje pred hrvatskim sudovima, u ugovoru potrebno jasno predvidjeti odnos CISG-a i izabranog mjerodavnog prava.

59 Riječ je o presudi Sinochem International (Overseas) Pte. Ltd v. ThyssenKrupp Metallurgical Products GmbH, Vrhovni narodni sud Kine, 2019., a koju sud naziva Vodećim slučajem br. 107. Dostupno: <<https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=8761>> pristupljeno 30. siječnja 2024.

U kineskoj sudskoj praksi sve je veći broj presuda u kojima se primjenjuje CISG, što se često u međunarodnoj pravnoj literaturi tumači kao dokaz da su kineski sudovi spremniji primjenjivati međunarodne izvore prava.⁶⁰ S druge strane, kineski autori ipak smatraju da kineski sudci imaju snažnu tendenciju primjenjivati nacionalno kinesko pravo zbog nepoznavanja međunarodnih konvencija, kao što je CISG.⁶¹ Istraživanje koje su 2019. godine proveli Qiao Liu i Xiang Ren, na uzorku presuda iz službenih izvora ukazuje da primjena CISG-a pred kineskim sudovima „pada“ na testu međunarodnosti, odnosno da u cca 40 % slučajeva kineski sudovi nisu primijenili CISG jer su propustili utvrditi jesu li ispunjeni uvjeti iz članka 1. CISG-a.⁶² Ipak, ulažu se naponi kako bi se ta situacija izmijenila. Tako je 2019. godine Vrhovni narodni sud Kine izdao smjernice o tzv. „vođenim slučajevima“,⁶³ u koje je prvi put uvrstio i presudu u kojoj se primjenjuje CISG, a u kojoj sud raspravlja o bitnoj povredi ugovora iz čl. 25. CISG-a.⁶⁴ U istome je slučaju Vrhovni narodni sud Kine utvrdio da se pri tumačenju odredbi CISG-a u obzir može uzeti i UNCITRAL Digest of Case Law,⁶⁵ koji iako nije obvezujući izvor, može pomoći u razvoju tumačenja odredbi CISG-a. Time se jasno kineske sudove želi orijentirati prema tumačenju CISG-a u skladu s međunarodnim načelima koje promiče CISG, odmičući se time od primjene nacionalnog prava za tumačenje odredaba CISG-a.⁶⁶

Zaključno, evidentno je da postoje izazovi u primjeni CISG-a pred kineskim sudovima. Stoga smatramo da bi stranke trebale izrijekom ugovoriti sva pitanja glede mjerodavnog prava u kupoprodajnom ugovoru. I to na način da se u ugovoru izrijekom ugovori primjena CISG-a kao mjerodavno pravo između stranaka.⁶⁷ Isto tako, potrebno je odrediti i mjerodavno nacionalno pravo, no pri tomu bi trebalo izrijekom naglasiti da će se odabrano pravo primjenjivati samo u slučaju da neka pravna pitanja nisu uređena CISG-om, kako bi se izbjegla drugačija tumačenja pred kineskim sudovima.

60 Od neslužbenih podataka, primjerice na stranicama CISG-Online, dan je pregled brojeva slučajeva u kojima je primijenjen CISG prema državama potpisnicama, iz čega proizlazi da je Kina pri vrhu primjene CISG-a. Tako je na dan 29. siječnja 2024. prijavljeno i dostupno 675 presuda u kojima se primjenjuje CISG. Veći broj presuda je, od svih 97 država potpisnica, prijavljen još samo za Njemačku, SAD, Nizozemsku, Italiju i Francusku. Dostupne brojeve treba oprezno tumačiti, s obzirom na to da nije riječ o službenim brojevima te uvelike ovise o nacionalnom sustavu prijavljivanja presuda koji postoji za svaku od država potpisnica. Dostupno na CISG by Jurisdiction (CISG-Online, 2024): <<https://cig-online.org/CISG-by-jurisdiction>> pristupljeno 29. siječnja 2024. No, kineska vlada ulaže napore kako bi se unaprijedila dostupnost kineskih presuda. Kao primjer, vidi projekt China Judgements Online, dostupno: <<https://wenshu.court.gov.cn/>> pristupljeno 30. siječnja 2024. O pozitivnom trendu primjene CISG-a pred sudovima, posebice kineskima, vidi i Jacob Ziegel, 'Scope of the Convention: Reaching out to Article One and Beyond' (2005) 25 *Journal of Law and Commerce* 59–73, 73.

61 Chunjian Xu *et al.*, 'A Survey Report on the Implementation of the Law on Application of Law in Foreign-Related Civil Relationships of the PRC' (2013) 1 *People's Jurisprudence* 59–66, 59.

62 Vidi Liu i Ren (n 50) 880.

63 Notice of the Supreme People's Court on Issuing the Twenty-First Group of Guiding Cases, 25. 2. 2019. Dostupno: <<https://www.lawinfochina.com/display.aspx?id=30045&lib=law>> pristupljeno 29. siječnja 2024.

64 Riječ je o presudi Sinochem International (Overseas) Pte. Ltd v. ThyssenKrupp Metallurgical Products GmbH (n 59).

65 Vidi UNCITRAL Digest (n 54).

66 Tako Liu i Ren (n 50) 875.

67 Smatra se da kineski sudovi podupiru primjenu CISG-a kada stranke izrijekom ugovore njezinu primjenu. Tako Liu i Ren (n 50) 903.

4. VALJANOST UGOVORA O KUPOPRODAJI ROBE PREMA KINESKOME PRAVU – SPECIFIČNA RJEŠENJA

Iako će se CISG primjenjivati na ugovore o kupoprodaji robe između kineskih i hrvatskih trgovaca, CISG ne pokriva sva pravna pitanja. Za potrebe ovoga rada smatramo relevantnim obraditi pitanje valjanosti ugovora, a koje je prepušteno nacionalnim pravima.⁶⁸ U ovome će se radu dotaknuti dviju specifičnosti koje utječu na ocjenu valjanosti ugovora kada se na to pitanje primjenjuje kinesko pravo. Kao prvo, analizirat će se zahtjevi o formi i sadržaju ugovora. Kao drugo, analizirat će se specifičnosti kineskog shvaćanja načela autonomije stranaka pri sklapanju ugovora i svim drugim izmjenama ugovora.

4.1. O ZAHTJEVIMA FORME I SADRŽAJA UGOVORA O KUPOPRODAJI ROBE PREMA KINESKOME PRAVU

Specifičnost kineskog ugovornog prava do 1999. godine bio je zahtjev da su se ugovori morali sklapati u pisanu obliku kao uvjet njihove valjanosti.⁶⁹ CCL je napustio formalnost ugovora,⁷⁰ što je potvrđeno i u CCC-u 2021. godine.⁷¹ Uz to je 2013. godine, kao što je prethodno spomenuto, Kina ukinula rezervaciju iz čl. 96. CISG-a, što znači da se CISG može primjenjivati i na usmeno sklopljene ugovore kada je jedna od strana kineski trgovac. Dakle, može se zaključiti da iako je kinesko pravo počivalo na uvjetu formalnosti ugovora za njegovu valjanost, u novije se vrijeme, točnije od 1999. godine, kao valjani ugovori priznaju i usmeno sklopljeni ugovori o kupoprodaji robe. Ipak, valja napomenuti da se u kineskoj pravnoj kulturi ipak preferira korištenje pisanih ugovora, gdje se posebice usmene ugovore smatra slabima jer je u slučaju spora teško dokazati njihovu valjanost, odnosno da su sklopljeni, kao i njihov sadržaj.⁷²

Važna značajka kineskog ugovornog prava jest što se zakonom predviđa sadržaj ugovora, odnosno popis ugovornih klauzula. Tako čl. 470. CCC-a,⁷³ predviđa da sadržaj ugovora trebaju predvidjeti stranke a koji općenito sadrži sljedeće klauzule: imena i adrese ugovornih strana, predmet ugovora, kvaliteta i kvantiteta predmeta ugovora, cijena, rok, mjesto i način ispunjenja ugovora, odgovornost za povredu ugovora i klauzula o rješavanju spora.⁷⁴ Dok spomenuti članak spada u opći dio ugovornog prava, u posebnom dijelu Knjige III. o ugovorima, CCC predviđa i posebno rješenje kada je riječ o sadržaju ugovora o kupoprodaji. Tako čl. 596. CCC-a predviđa, uz spomenute, dodatne klauzule za ugovor o kupoprodaji, a to su klauzule o paki-

68 Vidi CISG, čl. 4.a.

69 Vidi ECL, čl. 3. i FECL, čl. 7.

70 CCL, čl. 10.

71 CCC, čl. 469.: "The parties may conclude a contract in writing, orally, or in other forms."

72 Vidi Wei Wen, 'Formality, Freedom of Contract and China's new Civil Code: a Legal Reform Recommendation for Land Sale Contracts' (2022) 17 (3) University of Pennsylvania Asian Law Review 332-367, 338.

73 Identičan sadržaj predviđao je i CCL, čl. 12.

74 Pri sklapanju ugovora važno je imati na umu da je u kineskoj pravnoj kulturi poželjno izbjeći sudsko rješavanje sporova, što se svakako može iskoristiti ugovarajući medijaciju za rješavanje sporova, samostalno ili u okviru MDR-a (Multi-Tiered Dispute Resolution Clause). Vidi Pattison i Herron (n 3) 503.

ranju robe, o metodi i načinu ispitivanja robe, o jeziku koji se koristi u ugovoru te o valjanosti ugovora.

Ostaje nejasnim što bi to značilo da se u ugovoru treba predvidjeti valjanost ugovora. Mišljenje je autorice da se time u biti htjelo osnažiti načelo autonomije stranaka te istaknuti da same stranke imaju pravo izbora što će njihov ugovor učiniti valjanim, primjerice forma ugovora, dokle god je to u skladu s kogentnim odredbama primjenjivog kineskog prava, ponajprije CCC-a. Iako je ovakvo rješenje u skladu i sa shvaćanjem zapadnih legislativnih uzora, uključujući i hrvatski pravni krug, u kineskome se pravu naglašava jer je načelo autonomije stranaka skromno uvedeno tek 1999. godine te se o opsegu primjene ovog načela i dalje polemizira u teoriji i praksi, što će se prikazati u idućem poglavlju ovog rada.

Gljučnim se postavlja pitanje hoće li ugovor o kupoprodaji robe na koji se primjenjuje kinesko pravo biti valjan ako u ugovoru izostane neka od navedenih ugovornih klauzula. CCL nije predviđao da će to učiniti ugovor ništetnim ili pobojnim, niti to čini CCC. Štoviše, čl. 510. CCC-a (istog sadržaja kao i čl. 60. CCL-a) predviđa da će se za ugovore koji su postali valjani, ali stranke nisu uopće ili su nejasno predvidjele klauzulu o kvaliteti robe, o cijeni ili o mjestu izvršenja ugovora, odnosno o predaji robe, ta pitanja riješiti u skladu s postojećom trgovačkom praksom.⁷⁵ Analizom navedenog članka, nameće se zaključak da ugovor može postati valjanim i bez navedenih ugovornih elemenata jer kao prvo, sadrži supsidijarna rješenja za ugovorne elemente koje stranke nisu predvidjele te kao drugo, uvjet da bi se supsidijarne odredbe primjenjivale jest da je prethodno utvrđeno da je ugovor postao valjan. Stoga očekivano i u kineskoj pravnoj doktrini prevladava stav da izostanak svih elemenata ugovora ne bi za posljedicu imalo nevaljanost ugovora.⁷⁶ Ipak, smatramo da bi u ugovor s kineskim trgovcima svakako trebalo predvidjeti i ove ugovorne klauzule, kako bi se izbjeglo rizik tumačenja o valjanosti ugovora pred kineskim sudovima.

Dodatnu dvojbu unosi praksa korištenja model obrazaca za sklapanje ugovora o kupoprodaji koji se razvijaju u kineskoj praksi. CCC izrijeком predviđa da je moguće sklopiti ugovor o kupoprodaji na obrascu, odnosno model ugovoru,⁷⁷ pri čemu ne precizira je li riječ o međunarodnim ili nacionalnim model ugovorima. Iako korištenje model ugovora nije obvezatno, takva se praksa potiče.⁷⁸ Kao razlog takve prakse navodi se veća kontrola nad sadržajem ugovora, ali i sklonost kineskog prava formalnome pravu, gdje su ugovori u pisanu obliku, bez obzira na to što to više nije uvjet njihove valjanosti.

S obzirom na relativno mlado zakonodavstvo NR Kine glede trgovačkog ugovora o kupoprodaji robe, smatramo da bi hrvatski trgovci trebali uložiti dodatnu pozornost pri sklapanju ovih ugovora. Nameće se zaključak da je potrebno definirati što više ugovornih elemenata, i to na jasan način, koji ne ostavlja prostor drukčijem tumačenju od strane kineskih sudova. Iako je to zaključak koji i inače vrijedi za izradu trgovačkih ugovora, u odnosu na kinesko pravo mora se istaknuti da je ipak poželjno uvrstiti sve elemente ugovora iz članaka 490. i 596. CCC-a, kao

75 CCC, čl. 511. (CCL, čl. 61.) određuje dodatne kriterije za utvrđenje tih ugovornih elemenata u slučaju kada ih stranke nisu ili su ih nejasno predvidjele u ugovoru.

76 Tako Chen (n 7) 170. Vidi i Jianhua i Guanghua (n 16) 27.

77 CCC, čl. 470.

78 Mo Zhang, 'Freedom of Contract with Chinese Legal Characteristics: A Closer Look at China's New Contract Law' (2000) 14 (2) Temple International and Comparative Law Journal 237–262, 249.

i da je ugovor potrebno sklopiti u pisanu obliku. Ako kineska strana predloži sklapanje ugovora na obrascu, tada je svakako potrebno odrediti koji je jezik ugovora valjan, tko je izradio predloženi obrazac (ugovorna strana ili međunarodna ili nacionalna organizacija) te sadrži li taj obrazac sve potrebne ugovorne elemente. Svakako bi prednost trebalo dati međunarodnim model ugovorima o kupoprodaji robe, s izborom engleskog jezika kao mjerodavnog jezika ugovora, što će u znatnoj mjeri pomoći u promicanju primjene CISG-a i odmicanju od primjene nacionalnog prava u slučaju nastanka spora, posebice u slučaju ako su kineski sudovi nadležni za rješavanje spora iz tog ugovora.

4.2. POSEBNO O NAČELU AUTONOMIJE STRANAKA U KINESKOME UGOVORNOM PRAVU

Povijesno gledajući, prije kodifikacija građanskog prava u Kini, konfucijanizam je odigrao ključnu ulogu pri uređivanju građanskih odnosa.⁷⁹ Mnogi autori smatraju da je konfucijanizam utjecao na ograničenje autonomije stranaka u ugovornom pravu. Kinesko ugovorno pravo prati reforme državne ekonomske politike, gdje u današnje vrijeme govorimo o prijelazu od planske prema tržišno orijentiranoj ekonomiji.⁸⁰ U okviru planske ekonomije, država je imala izraženu ulogu za odobravanje sklapanja trgovačkih ugovora, pa je tako i komunizam u znatnoj mjeri utjecao na ograničenje autonomije stranaka u ugovornom pravu. Junwei Fu obrazlaže da konfucijanizam i komunizam individualnost i slobodu podređuju zajedničkim, odnosno društvenim vrijednostima i potrebama, a što načelo stranačke autonomije može dovesti u pitanje.⁸¹

GPCL, ECL i FECL⁸² nisu uopće predviđali načelo stranačke autonomije. Izostanak načela stranačke autonomije u navedenim izvorima, iako su izrađeni prema uzoru na međunarodne i europske izvore ugovornog prava, jasno ukazuje na otpor prihvaćanja načela stranačke autonomije u kineskome pravu i praksi.

Tek je CCL iz 1999. godine prvi usvojio načelo stranačke autonomije. Nakon toga, to potvrđuje i CCC iz 2021. godine. Smatramo da je ključno odrediti prihvaća li moderno kinesko ugovorno pravo koncept načela stranačke autonomije kakvo podrazumijevamo u europskome kontekstu.

Članak 4. CCL-a predviđao je: „Stranke imaju pravo zakonito sklopiti ugovor svojom slobodnom voljom u skladu sa zakonom, a treća strana se ne može nezakonito miješati u njega.“ Već je *prima facie* uočljivo da se definicija stranačke autonomije prema CCL-u razlikuje od

79 Junwei Fu, *Modern European and Chinese contract law: A comparative study of party autonomy* (Tilburg University School of Law 2010.), 17.

80 Tako Jianhua i Guanghua (n 16) 2.

81 Fu (n 79) 37.

82 Uz jednu opasku da je FECL, čl. 5. predviđao autonomiju stranaka, ali samo pri izboru mjerodavnog prava. Načelo izbora mjerodavnog prava zadržalo se kao jedno od općih načela kineskog međunarodnog privatnog prava. Vidi 8. Law on the Application of Laws to Foreign-related Civil Relationships of the People's Republic of China 2011. Dostupno: <<http://www.lawinfochina.com/display.aspx?lib=law&id=8315&CGid=&EncodingName=big5>> pristupljeno 15. siječnja 2024. (CHN). Vidi pregledno u Jieying Liang, 'Statutory Restrictions on Party Autonomy in China's Private International Law of Contract: How Far Does the 2010 Codification Go' (2012) 8 (1) *Journal of Private International Law* 77–112.

definicije međunarodnih i zapadnih kodifikacija prava.⁸³ I sami kineski autori smatraju da je riječ o načelu „dobrovoljnosti“ stranaka koje se očituje u dva glavna elementa: pravo stranke da dobrovoljno sklopi ugovor u skladu sa zakonom te zabrana drugima da nezakonito utječu na ugovor.⁸⁴ Tako postavljeno načelo užeg je opsega od načela autonomije stranaka, i to zato što se doima da stranke imaju samo pravo dobrovoljno odlučiti hoće li sklopiti ugovor, gdje i to pravo može biti ograničeno u određenim slučajevima državnih planova, odnosno državne intervencije.⁸⁵ Posebice je upitno u kojoj mjeri i pod kojim okolnostima bi se smatralo „nezakonitim“ utjecati na ugovor,⁸⁶ uzme li se u obzir pravo države na intervenciju, kao dio planske ekonomije, u okviru kojih država ima pravo čak i naložiti sklapanje ugovora.⁸⁷ Također, upitna je i ovlast određenih agencija i javnih tijela da nadziru sadržaj ugovora kako bi se osiguralo da se njima ne narušavaju interesi države.⁸⁸

Unatoč postojećim kritikama na tako usvojen stav prema stranačkoj autonomiji u kinesko-megovornome pravu, čini se da je novi CCC propustio približiti ovo načelo modernom poimanju zapadnog svijeta. Tako čl. 5. CCC-a predviđa da će građanskopravni subjekti u građanskopravnim poslovima, sukladno načelu dobrovoljnosti, osnivati, mijenjati ili raskidati građanskopravni odnos prema svojoj volji. Njime se izrijeком ponavlja načelo „dobrovoljnosti“, a koje se ipak razlikuje od načela stranačke autonomije, kao što je prethodno utvrđeno. S jedne strane, neki kineski autori ovakvo rješenje pozdravljaju, uz obrazloženje da je riječ o načelu autonomije stranaka s ograničenjima koja počivaju na „kineskim karakteristikama“ ugovornog prava.⁸⁹ Navode se argumenti da kinesko načelo autonomije stranaka, čak i kao načelo dobrovoljnosti omogućava strankama izbor žele li sklopiti ugovor (uz moguće ograničenje obvezujućih državnih planova), izbor druge ugovorne stranke, izbor kreiranja sadržaja ugovora (uz moguće različito tumačenje mora li ugovor sadržavati sve ugovorne klauzule iz članaka 470. i 596. CCC-a), izbor odabira forme ugovora (usmeno, pisano ili drugo), izbor izmjene i raskida ugovora te izbor načina rješavanja sporova. Štoviše, isti autori smatraju da je CCC osnažio načelo stranačke autonomije, argumentirajući da sadrži moderna rješenja obveznog prava, kao što su dispozitivna pravila, odredbe o sklapanju, izmjeni i prestanku ugovornog odnosa i drugo.⁹⁰

S druge strane, drugi kineski autori kritiziraju propust da se načelo autonomije stranaka približi shvaćanju tog načela zapadnim legislativnim uzorima.⁹¹ Smatraju da je osnaženje na-

83 Tako primjerice UNIDROIT načela, članak 1 određuje: „The parties are free to enter into a contract and to determine its content.“ Članak 2. hrvatskog Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine, broj 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, 126/2021, 114/2022, 156/2022, 155/2023) (HR) predviđa: „Sudionici u prometu slobodno uređuju obvezne odnose, a ne mogu ih uređivati suprotno Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima i moralu društva.“

84 Vidi primjerice Fu (n 79) 37. Vidi o tomu u Zhang (n 27) 104.

85 *Loc. cit.*

86 Tako Zhang (n 78) 240.

87 Tako je primjerice CCL, čl. 38. predviđao da država ima pravo nametnuti obvezujuće planove ili odrediti kvote koje pravne osobe, kao što su trgovci, imaju obvezu poštovati te sklapati odgovarajuće ugovore. GPCL, čl. 58. st. 6. predviđao je da će ništetan biti trgovački ugovor protivan državnom planu i planiranim zadacima. Vidi Rosen (n 21) 212.

88 CCC, čl. 534.: „Where the parties take advantage of the contract to commit an act that endangers the State’s interests and public interests, the market regulatory authority and other relevant administrative authorities shall be responsible for supervising and handling it in accordance with the provisions of laws and administrative regulations.“ Kritički o tome vidi u Zhang (n 78) 249.

89 Zhang (n 78) 244.

90 Vidi Zhang (n 27) 105.

91 Ling (n 29) 563.

čela autonomije stranaka ključno za obranu od „nepoštene državne intervencije“ u ugovorno pravo.⁹²

Što se tiče utjecaja države, odnosno mogućnosti državne intervencije na ugovore, čini se da je, umjesto suženja, ovo pravo države CCC-om prošireno, u odnosu na materiju i na subjekte. Pa je tako pravo državne intervencije predviđeno, među ostalim, i za slučaj prevencije i kontrole pandemije i prirodnih katastrofa, a što se subjekata tiče, sada se to pravo države proteže i na ugovore sklopljene između fizičkih osoba, a ne samo više pravnih osoba kako je do CCC-a bio slučaj.⁹³ Nameće se zaključak da je time CCC dodatno ograničio načelo stranačke autonomije, što predstavlja zabrinjavajući trend razvoja kineskog ugovornog prava.

Zaključno, kinesko ugovorno pravo sadrži neke specifičnosti koje ga ipak razlikuju od njegovih europskih i međunarodnih uzora. Smatramo da se ključna razlika očituje upravo u načinu tumačenja načela autonomije stranaka. Ograničenje ovog načela nije nepoznato u modernim zakonodavstvima. Međutim, mogućnost države da svojevoljno, bez jasno unaprijed utvrđenih zakonskih razloga, zadržava pravo utjecati na sklapanje i tijek privatnopravnih ugovora, rješenje je koje nesumnjivo narušava ugovornu slobodu stranaka. Iako je kineski zakonodavac napravio veliki iskorak u modernizaciji kineskog trgovačkog prava u skladu s tržišnom ekonomijom, jasno je da su u ugovornome pravu zadržana rješenja koja odražavaju politiku planske ekonomije.

5. ZAKLJUČAK

U radu je dan prikaz razvoja kineskog ugovornog prava, posebice u kontekstu nevjerojatne legislativne produkcije od 80-ih godina 20. stoljeća do danas. Nesporno je da je kineski zakonodavac uložio ogroman trud kako bi kinesko tržište, a time i trgovačko pravo koje ga prati, učinio konkurentnim i uskladio s modernim pravnim izričajem zapadnoga svijeta. Najnovija kodifikacija građanskog prava stupila je na snagu 2021. godine, a njezini uzori ponajprije su bili francuski i njemački građanski zakonic, CISG, UNIDROIT načela međunarodnih trgovačkih ugovora i Načela europskog ugovornog prava (PECL). U tom smislu možemo reći da su i hrvatski i kineski zakonodavci slijedili iste legislativne uzore. No, zbog velikih kulturoloških razlika, gdje se u sferi prava najviše očituje snažan utjecaj konfucijanizma i komunizma, danas se smatra da se u Kini razvilo građansko pravo, pa tako i ugovorno pravo, koje unatoč zapadnim legislativnim uzorima sadrži i snažne „kineske karakteristike“ prava.

Tako su u radu utvrđene specifičnosti primjene CISG-a pred kineskim sudovima, gdje se ističe netočno tumačenje nekih kineskih sudova da se izbor mjerodavnog prava neke od države potpisnice može tumačiti kao isključenje CISG-a, iz čega se zaključuje da bi se hrvatske trgovce trebalo savjetovati da pitanje mjerodavnog prava te odnos između CISG-a i mjerodavnog prava izrijekom predvide u ugovoru. Točnije, predlaže se da se u ugovoru izrijekom ugovori CISG kao

92 Tako Liming Wang, 'China's Proposed Uniform Contract Code' (1999) 31 (1) St. Mary's Law Journal 7–18, 11.

93 Vidi CCC, čl. 494. st. 1.: "Where the State issues a State purchase order or a mandatory assignment in accordance with the needs such as emergency and disaster relief, pandemic prevention and control, or the like, the persons of the civil law concerned shall conclude a contract in accordance with the rights and obligations provided by the relevant laws and administrative regulations."

primjenjivo pravo te će se odabrano nacionalno pravo primjenjivati samo za pitanja koja nisu uređena CISG-om.

Nadalje, iako je pravo stranačke autonomije jedno od fundamentalnih načela zapadnog pravnog kruga, to načelo je naišlo na priličan otpor u kineskoj legislativi, akademskim krugovima i u praksi. Glavni razlozi idejne su filozofije, konfucijanizam i komunizam. Načelo stranačke autonomije ipak je ušlo u kineski zakon tek usvajanjem CCL-a 1999. godine, ali na jednom užem opsegu gdje je u biti ustanovljeno načelo dobrovoljnosti stranaka da uđu u ugovorni odnos i zabrana nezakonitim utjecajima na ugovor. Uglavnom se isto rješenje ponovilo i u najnovijoj kineskoj kodifikaciji CCC-a iz 2020. godine. Najveća zapreka načelu stranačke autonomije svakako je mogućnost državne intervencije, posebice kroz obvezujuće državne planove. To je upravo i razlog što *de lege lata* kinesko pravo zadržava „kineske karakteristike“ zbog kojih se ipak razlikuje od svojih legislativnih uzora.

Unatoč tome, kinesko ugovorno pravo u posljednjih 40-ak godina dramatično se izmijenilo i moderniziralo, što predstavlja dobar pravni temelj za daljnje izučavanje „kineskih karakteristika“ te davanja odgovora na što stranke trebaju obratiti pozornost kada ulaze u ugovorne odnose s kineskim trgovcima. Ovim radom doprinijelo se toj raspravi analizirajući pitanje primjene CISG-a te specifičnosti valjanosti ugovora kada se podredno primjenjuje kinesko pravo na pitanja koja nisu uređena CISG-om. Smatramo da bi predmet budućih istraživanja svakako trebali biti i usporedba izabranih instituta ugovornog prava između kineskog prava i njegovih legislativnih uzora, kao i razvoj kineske sudske prakse koja se pokazala kao značajan faktor u razvoju tumačenja kineskog prava.

BIBLIOGRAFIJA

1. Aleksandar Goldštajn i Siniša Triva, Međunarodna trgovačka arbitraža (Informator, 1987.)
2. Amy Lee Rosen, 'Chinese Contract Formation: The Roles of Confucianism, Communism, and International Influences' (2013) 20 (2) University of Miami International and Comparative Law Review 189–228
3. Andrew Armfelt, 'Foreign Economic Contract Law of the People's Republic of China' (1987) 36 (1) The International and Comparative Law Quarterly 151–156
4. Bing Ling, 'The New Contract Law in the Chinese Civil Code' (2020) 8(3) The Chinese Journal of Comparative Law 558–634
5. Chenglin Liu, 'Confucius and the Chinese Legal Tradition' (2020) 28 (3) Michigan State International Law Review 477–533
6. Chunlin Leonhard, 'A Legal Chameleon: An Examination of the Doctrine of Good Faith in Chinese and American Contract Law' (2010) 25(2) Connecticut Journal of International Law 305–330
7. Chunjian Xu et al., 'A Survey Report on the Implementation of the Law on Application of Law in Foreign-Related Civil Relationships of the PRC' (2013) 1 People's Judicature 59–66
8. Feng Chen, 'The New Era of Chinese Contract Law: History, Development and a Comparative Analysis' (2001) 27 (1) Brooklyn Journal of International Law 153–191
9. Franco Ferrari (eds), The CISG and its Impact on National Legal Systems (Sellier, 2008)

10. Ingeborg Schwenzer (ed), *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)* (3. izdanje, Oxford University Press, 2010)
11. Ingeborg Schwenzer i Pascal Hachem, 'The CISG – Successes and Pitfalls' (2009) 57 (2) *The American Journal of Comparative Law* 457–478
12. Ivan Tot, 'Poredbenopravni utjecaji na Zakon o obveznim odnosima' u I Tot i Z Slakoper (eds), *Hrvatsko obvezno pravo u poredbenopravnom kontekstu: Petnaest godina Zakona o obveznim odnosima* (Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu 2022)
13. Jacob Ziegel, 'Scope of the Convention: Reaching out to Article One and Beyond' (2005) 25 *Journal of Law and Commerce* 59–73
14. Jieying Liang, 'Statutory Restrictions on Party Autonomy in China's Private International Law of Contract: How Far Does the 2010 Codification Go' (2012) 8 (1) *Journal of Private International Law* 77–112
15. John S. Mo, 'The Code of Contract Law of the People's Republic of China and the Vienna Sales Convention' (1999) 15 (1) *American University International Law Review* 209–270.
16. Jun Zheng, 'Integration of Public and Private Law in the New Era – The Green Principle of the Chinese Civil Code' (2022) 19 (7) *US-China Law Review* 281–299
17. Junwei Fu, *Modern European and Chinese contract law: A comparative study of party autonomy* (Tilburg University School of Law 2010)
18. Larry A. DiMatteo, 'Rule of Law in China: The Confrontation of Formal Law with Cultural Norms' (2018) 51 (2) *Cornell International Law Journal* 391–444
19. Lei Chen, 'Continuity and change: some reflections on the Chinese Civil Code' (2021) 29 (2) *Asia Pacific Law Review* 287–305
20. Liming Wang, 'China's Proposed Uniform Contract Code' (1999) 31 (1) *St. Mary's Law Journal* 7–18
21. Michael J. Bonell, 'The CISG, European Contract Law and the Development of a World Contract Law' (2008) 56 (1) *The American Journal of Comparative Law* 1–28
22. Mo Zhang, 'Freedom of Contract with Chinese Legal Characteristics: A Closer Look at China's New Contract Law' (2000) 14 (2) *Temple International and Comparative Law Journal* 237–262
23. Mo Zhang, 'Striking the Balance between Contractual Rights and Obligations: Restructured Contract Law in the Newly Enacted Chinese Civil Code' (2021) 5 (1) *International & Comparative Law Review* 81–160
24. Nina Tepeš, 'Isključenje primjene Konvencije Ujedinjenih naroda o ugovorima o međunarodnoj kupoprodaji robe' (2011) 50 (3) *Pravo u gospodarstvu* 758–793
25. Pan Zhen, 'China's Withdrawal of Article 96 of the CISG: A Roadmap for the United States and China to reconsider Withdrawing the Article 95 Reservation' (2016) 25 *University of Miami Business Law Review* 141–167
26. Patricia Pattison i Daniel Herron, 'The Mountains are High and the Emperor is far away: Sanctity of Contract in China' (2003) 40 *American Business Law Journal* 459–510
27. Peter Schlechtriem, 'Requirements of Application and Sphere of Applicability of the CISG' (2005) 36 *Victoria University of Wellington Law Review* 781–794
28. Peter Schlechtriem i Petra Butler, *UN Law on International Sales* (Springer 2009)
29. Vodič za poslovanje na kineskom tržištu (*Hrvatska gospodarska komora*, srpanj 2020.) Dostupno: <<https://www.hgk.hr/documents/vodic-za-izvoz-i-poslovanje-na-trzistu-nr-kine5f1839728f8ab.pdf>> pristupljeno 11. listopada 2023.

30. Wei Wen, 'Formality, Freedom of Contract and China's new Civil Code: a Legal Reform Recommendation for Land Sale Contracts' (2022) 17 (3) *University of Pennsylvania Asian Law Review* 332–367
31. Zhong Jianhua i Yu Guanghua, 'China's Uniform Contract Law: Progress and Problems' (1999) 17 *Pacific Basin Law Journal* 1–31
32. Zvonimir Slakoper, *Pravo međunarodne kupoprodaje prema Konvenciji UN-a o međunarodnoj prodaji robe* (Narodne novine 2020)
33. Xiao Yongping i Long Weidi, 'Selected Topics on the Application of the CISG in China' (2008) 20 (1) *Pace International Law Review* 61–104
34. Yanying Li i Guang Yang, 'Chinese Civil Code and Uniform Commercial Law' (2021) 4 *Zeitschrift Für Internationales Wirtschaftsrecht* 154–159
35. Qiao Liu i Xiang Ren, 'CISG in Chinese Courts: The Issue of Applicability' (2017) 65 (4) *The American Journal of Comparative Law* 873–918

PROPISI I DOKUMENTI

1. Civil code of People's Republic Of China (Zhonghua Renmin Gongheguo Minfadian) 2020. Dostupno: <https://www.chinajusticeobserver.com/law/topics/civil-code> pristupljeno 5. veljače 2024.
2. Contract Law of the People's Republic of China (Zhonghua Renmin Gongheguo Fagui Huibian) 1999. Dostupno: http://www.npc.gov.cn/zgrdw/englishnpc/Law/2007-12/11/content_1383564.htm pristupljeno 15. siječnja 2024. (CHN)
3. Economic Contract Law of the People's Republic of China (Zhonghua Renmin Gongheguo Jingji Hetong Fa) 1981. Dostupno: <http://www.lawinfochina.com/display.aspx?lib=law&id=18&CGid=>> pristupljeno 15. siječnja 2024. (CHN)
4. Foreign Economic Contract Law of the People's Republic of China (Zhonghua Renmin Gongheguo Shewai Jingji Hetong Fa) 1985. Dostupno: <http://english.mofcom.gov.cn/article/policyrelease/Businessregulations/201303/20130300045871.shtml> pristupljeno 15. siječnja 2024. (CHN)
5. General Rules of the Civil Law of the People's Republic of China 2017. Dostupno: http://www.npc.gov.cn/englishnpc/lawsofthepc/202001/t20200103_384040.html pristupljeno 15. siječnja 2024. (CHN)
6. General Principles of the Civil Law of the People's Republic of China (Zhonghua Renmin Gongheguo Minfa Tongze) 1986. Dostupno: http://www.npc.gov.cn/zgrdw/englishnpc/Law/2007-12/12/content_1383941.htm pristupljeno 15. siječnja 2024. (CHN)
7. International Institute for the Unification of Private Law (UNIDROIT), *Unidroit Principles of International Commercial Contracts*, Rome, 2016
8. Law on the Application of Laws to Foreign-related Civil Relationships of the People's Republic of China 2011. Dostupno: <http://www.lawinfochina.com/display.aspx?lib=law&id=8315&CGid=&EncodingName=big5> pristupljeno 15. siječnja 2024. (CHN)
9. Načela europskog ugovornog prava (Principles of European Contract Law). Dostupno: https://www.trans-lex.org/400200/_/pecl/ pristupljeno 15. prosinca 2023.
10. Technology Contract Law of the People's Republic of China (Zhonghua Renmin Gongheguo Jishu Hetong Fa) 1987. Dostupno: http://gr.china-embassy.gov.cn/eng/kxjs/kjfg/200408/t20040803_3367274.htm pristupljeno 15. siječnja 2024. (CHN)

11. UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, 2016. Dostupno: <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/cisg_digest_2016.pdf> pristupljeno 21. listopada 2023.
12. United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, Vienna, 11. travnja 1980.
13. Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine, broj 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, 126/2021, 114/2022, 156/2022, 155/2023) (HR)

PRESUDE I DRUGE ODLUKE

1. Presuda II Rev-61/99-2 VSRH (12. ožujka 2003.) (RH)
2. Presuda Sinochem International (Overseas) Pte. Ltd v. ThyssenKrupp Metallurgical Products GmbH, Vrhovni narodni sud Kine, 2019. Dostupno: <<https://cisg-online.org/search-for-cases?caseId=8761>> pristupljeno 30. siječnja 2024. (CHN)

MREŽNI IZVORI

1. China and the WTO (World Trade Organization). Dostupno: <https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/china_e.htm#:~:text=China%20has%20been%20a%20member%20of%20WTO%20since%2011%20December%202001> pristupljeno 15. prosinca 2023.
2. Chinese Contract Law (The Open University of Hong Kong, 2009). Dostupno: <https://www.open-textbooks.org.hk/system/files/export/11/11558/pdf/Chinese_Contract_Law_11558.pdf> pristupljeno 9. listopada 2023.
3. China Judgements Online. Dostupno: <<https://wenshu.court.gov.cn/>> pristupljeno 30. siječnja 2024.
4. CISG by Jurisdiction (CISG-Online, 2024). Dostupno: <<https://cisg-online.org/CISG-by-jurisdiction>> pristupljeno 29. siječnja 2024.
5. Notice of the Supreme People's Court on Issuing the Twenty-First Group of Guiding Cases, 25. 2. 2019. Dostupno: <<https://www.lawinfochina.com/display.aspx?id=30045&lib=law>> pristupljeno 29. siječnja 2024.
6. Opinion no. 15: Reservations under Articles 95 and 96 CISG (*CISG Advisory Council*, October 2013). Dostupno: <<https://cisgac.com/opinions/cisgac-opinion-no1-copy-copy-4-copy-copy-copy-6/>> pristupljeno 10. listopada 2023.
7. Opinion No. 16: Exclusion of the CISG under Article 6 (*CISG Advisory Council*, May 2014). Dostupno: <https://cisg-online.org/files/ac_op/CISG_Advisory_Council_Opinion_No_16.pdf> pristupljeno 1. veljače 2024.
8. Status: United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (United Nations Commission On International Trade Law). Dostupno: <https://uncitral.un.org/en/texts/sale-goods/conventions/sale_of_goods/cisg/status> pristupljeno 3. listopada 2023.

Mihaela Braut Filipović*

VALIDITY OF THE SALE OF GOODS CONTRACT – CHARACTERISTICS OF CHINESE LAW

Summary

The paper presents the development of Chinese contract law, which underwent significant legislative changes from the 1980s until the adoption of the Civil Code of China in 2020. Although the legislative models of Croatian and Chinese legislators largely overlap, the paper discusses whether Chinese law comprises any specific solutions, particularly influenced by the ideological philosophies, of Confucianism and communism, which prevail in Chinese culture and legal system. The paper examines the specifics of concluding the sale of goods contracts between Croatian and Chinese traders. The research questions deal with the implementation of the UN Convention on the International Sale of Goods and legal challenges to the validity of contracts when Chinese law applies. The author identifies two key challenges to the validity of the contract according to Chinese law, namely its form and content, as well as the scope of application of the principle of party autonomy. Contractual solutions are proposed to avoid some dubious interpretations before the Chinese courts. In conclusion, this article contributes to understanding the context of Chinese commercial contract law and its legal framework, and enhances thereby the party's legitimate expectations and the quality of drafting sales of goods contract when engaging in business with Chinese traders.

Keywords: chinese contract law, CISG, party autonomy, validity of the contract

This work is licensed under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

* Mihaela Braut Filipović, PhD, Associate Professor, Faculty of Law, University of Rijeka, Hahlić 6, 51000 Rijeka. E-mail address: mihaelabf@uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2476-545X>.